Sensorveiledning HIS1100 – høsten 2018

Oppgave 1

Oppgave:

Drøft likheter og forskjeller mellom athenernes bystat på 400- og 300-tallet f.Kr. og romernes bystat under republikken.

Sensorveiledning:

Oppgaven tar utgangspunkt i at både Athen og Roma var antikke bystater, og det er positivt om besvarelser får med seg noe om hva en antikk polis var og diskuterer Schreiners tanker om hva som karakteriserer en polis. Begge bystater har f.eks. sammenlignbare politiske institusjoner (folkeforsamling, råd og embetsmenn) og bygger på forestillinger om borgerkollektiv som i fellesskap styrer staten. Man kan gjerne også trekke fram kontrasten mellom frie borgere og totalt ufrie slaver og forskjellen i rettigheter mellom mann og kvinne i begge stater.

Men det er også klare forskjeller mellom statene. Athenernes bystat i klassisk tid (ca. 500-300 f.Kr.) er karakterisert av demokrati for de som var borgere i staten. Dette var bare menn og omkring 25-30 000 i antall. Andre befolkningsgrupper som ikke hadde politiske rettigheter var kvinnene (omtrent samme antall som borgerne), metoiker (utlendinger, kanskje ca. 10 000) og slavene (60-120 000, svært omdiskutert hvor mange). Alle borgere kunne møte til folkeforsamlinger, som ble holdt rundt 40 ganger i året. Det ble i utstrakt grad brukt loddtrekning til embeter, råd og folkedomstoler, og det ble gitt lønn for å sitte som embetsmann, etter hvert også lønn for å delta på folkeforsamlinger. Det athenske demokratiet er karakterisert av stor politisk medvirkning fra borgerne, men også at borgerretten oppfattes som noe eksklusivt som man ikke gir til andre.

Romernes republikk hadde demokratiske trekk, men var likevel langt mer aristokratisk i karakter. Slektenes betydning var langt større i Roma, og folkeforsamlingene (særlig centurieforsamlingen) var innrettet slik at de rike hadde vesentlig mye mer makt enn de fattige og eiendomsløse. Patron/klient-relasjoner førte også til at eliten hadde langt større makt over befolkningen i Roma enn i Athen. Det var i Roma heller ingen forsøk på å integrere borgerne i det politiske livet. På den annen side var romerne langt mer åpne med å gi borgerrett til andre enn athenerne var. Romernes borgertall var allerede på 300-tallet over 150 000. Dette medførte at romerne hadde langt større mannskapsressurser til krig og ekspansjon enn athenerne. Når det gjelder det politiske systemet, er det positivt om man får fram den store forskjellen mellom athenernes loddtrukne råd og romernes svært aristokratiske senat bestående av tidligere toppembetsmenn.

Oppgave 2

Oppgave:

Drøft forholdet mellom kirke og konge/keiser i Europa i middelalderen.

Sensorveiledning:

Presiseringer:
- Europa: bør inkludere det som tilhører pavens nedslagsfelt. Kan også ta med Bysants, men dette er ikke nødvendig
- Middelalderen: fra ca 500 til ca 1500/1550. Kan inndeles i tidlig (500-1000), høy (1000-1350) og sen (1350-1550) middelalder.
- Kirken inkluderer pavekirken og evt også kirken i Bysants. Inkluderer både toppledelse men også kirken på lokalnivå
- Konge/keiser: her menes verdslige makthavere. Konflikter mellom paven og keiseren er viktige, men man bør også inkludere konflikter – og samarbeid – med konger.

Aspekter som kan tas opp:
- Mange vil ha det politiske som hovedfokus og det er rimelig. Her vil mye handle om konflikter mellom kirke og konge/keiser om å klarlegge den enkeltes makt og myndighetsområde. Man kan imidlertid også se samarbeid mellom kirke og konge/keiser: om ideologi og ved at geistlige er i kongenes administrasjon. De som tar opp Bysants vil først og fremst fokusere på samarbeid (patriark underlagt keiser).
- Det økonomiske er også viktig: konger gir mye jord til kirken, som blir en stor godseier. Kirke og konge/keiser er derfor begge store jordeiere som har interesse av at systemet består (ofte understreket i det marxistiske perspektivet).
- Sosialt: de geistlige topplederne rekrutteres fra det verdslige aristokrati, ofte stor overlapp.

Faser som kan tas opp (her fokus Europa utenom Bysants):
- Tidlig middelalder: karolingerne og etableringen av pavedømmet som mer autonom institusjon (kroningen av Karl den store)
- Høymiddelalder: Investiturstriden mellom pave og keiser, tilsvarende kamper i mange land om grensedragning
- Senmiddelalder: strid innenfor kirke mellom pave og konsiltilhengere avgjøres i førstnevntes favør, kirkene blir «nasjonalkirker» der kongene har stor grad av kontroll

Et aspekt jeg har tatt opp i forelesningene er at kirken kan sees som en motsats til staten, men også som en forløper til den.
- Som motsats er kirken den institusjon som skal sørge for den åndelige dimensjon, mens staten har det timelige ansvar. Kirkens forsøk på selvreform gjennom en rekke reformbevegelser (Cluny, cisterciensere, tiggermunker, etter hvert «kjetteri»)
- Som forløper er kirken som en stat med administrasjon, rettsapparat, egne økonomiske ressurser og til dels også territorielle ambisjoner (pavestaten i Italia)

Dette er en vidt anlagt oppgave, og den kan løses på mange ulike måter. Pensumdekningen er bred (Bagge kap. 183-226 om kirken, dels 253-314 om staten, Imsen s. 177-93 + dels 87-113, 134-47). Det bør vektlegges at studenter kan løse den på ulike måter, det viktigste er at de viser kunnskap og evne til å organisere temaet på en relevant måte.